

ਵਨੀਤਾ ,ਪਾਲ ਕੌਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅਮ੍ਰਿਤ: ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ

Jitender Pal Singh, Reseach Scholar, (Punjabi), SunRise University, Alwar, Rajasthan.
Dr. Sonia, Assistant Professor, (Deptt. Of Punjabi), SunRise University, Alwar, Rajasthan.

ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਪੁਰਖਸ਼ਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂਸ਼ੱਤਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਪੈਨ ਨੂੰ ਪੁਰੰਸ਼ਵੈਲਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰਦਾਵੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬੰਧੋਜੀ ਨੀਤੀ ਚਲਦਿਆਂ ਔਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਨ ਜਾਂ ਕਲਮ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਭਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਲੋਕਸ਼ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਤਿਹਾਸ ਘੋਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਲੇਖਿਕਾ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾ ਮਾਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਬੇਹੱਦ ਕਠਿਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਰੀ ਕਾਵਿ ਦਾ ਆਗਾਂ-ਪੀਰੋ ਪ੍ਰੇਮਣ ਤੋਂ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਪਿਛੋ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਰਯੋਗ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਿਕਾ ਜਾਂ ਕਵਿੱਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਹਿਮ ਕਵਿੱਤਰੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਜ਼ੋਮ ਭਰੇ ਰਾਗਾਂ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਪੁਰਖਵਾਦੀ ਸਰਦਾਰੀ, ਬੇਪੱਤੀ ਤੇ ਲੁੱਟ ਦੇ ਲੁਕਵੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਤੇ ਔਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਵਿਪਰੀਤ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾਰੀ ਵਿਦਰੋਹ ਦਾ ਚਿਹਨ ਬਣਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਉਭਰੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧਾਵਾਂ ਕਵਿਤਾ, ਨਾਵਲ, ਨਾਟਕ, ਕਹਾਣੀ, ਸਵੈਸ਼ਜੀਵਨੀ ਆਦਿ ਤੇ ਹੱਥ ਅੰਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਗਿਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਗੁਣਾਤਮਕ ਮਹੱਤਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤਰਸਰਾਠਿਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਹਿਤਕਾਰਾ ਦੀ ਪਦਵੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸਮਵਿੱਥ ਚਲਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਵਿੱਤਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿਸ਼ਪੈਰਾਡਾਇਮ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋ ਦੇ ਕੇ ਪੈੜਸ਼ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚਲਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਵਨੀਤਾ, ਪਾਲ ਕੌਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕਾਵਿਸ਼ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਕੇ ਵਿਠਿਗਤ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਠਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਵਨੀਤਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਵਿੱਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਆਲੋਚਕਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਵਿੱਤਰੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕਾ ਹੋਣ ਦੀ ਉਸਦੀ ਇਹ ਦੂਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਸਦੀ ਕਾਵਿਸ਼ਕਲਾ ਅਤੇ ਕਾਵਿਸ਼ਦ੍ਰਿੱਟੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਨਿਖਾਰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿੱਤਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਪਏ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਵਿਕ ਦ੍ਰਿੱਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਲੋਚਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿਸ਼ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਵਿੱਥਸ਼ਥਪ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਠੋਲੇਠਣ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਦੂਹਰੀ ਸੂਝ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕਰਮ ਵਜੋਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਕਾਵਿ ਦਾ ਸਮੀਖਿਅਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਰੋਚਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਨੀਤਾ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਛੇ ਕਾਵਿਸ਼ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪਗਡੰਡੀ , ਹਰੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਦੀ ਕਬਰ , ਬੋਲ ਅਲਾਪ ਮੰਦਰ ਸਪਤਕ , ਖਰਜਨਾਦ , ਸਹਿਜ ਚੁੱਪ ਛੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਉੱਤਰਸ਼ਾਧੁਨਿਕਤਾ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਰੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਜਿਹੀਆਂ ਮਕਬੂਲ ਤੇ ਉਤਕ੍ਰਿੱਟ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਸ਼ਬਸ਼ਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਵਨੀਤਾਸ਼ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਨਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਠਿਗਤ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਹੁਪਰਤੀ ਸੁਰਾਂ ਤਲਾਠੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਠੋ ਨਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅਣਸੁਖਾਵੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਵੀ ਦ੍ਰਿੱਟਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਠਿਆਂ ਦੇ ਗਹਿਨ ਅਧਿਐਨ ਨੇ ਔਰਤ ਮਰਦ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚਲੀ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਕਰੂਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦਰਦਮਈ ਸਥਿਤੀ, ਤਨਾਓ, ਚੁਭਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦ੍ਰਿੱਟਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਔਰਤ ਜੀਵਨ ਦੀ ਯਥਾਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਪੇਠ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਨੀਤਾ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵਿੱਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਾਵਿਸ਼ਦ੍ਰਿੱਟੀ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਖੰਡਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਸਦੇ ਕਾਵਿਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਠਾ ਤਿੜਕ ਰਹੇ ਰਿਠਿਤਿਆਂ ਦੀ ਭਾਠਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਡਬੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਵਿਸ਼ਸਿਰਜਣਾ ਔਰਤ ਮਰਦ ਦੇ ਰਿਠਿਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਪੱਖੀ ਕੋਣਾਂ ਤੇ ਵਾਚਦੀ ਹੋਈ ਇਹਨਾਂ ਰਿਠਿਤਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੱਟਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਨੀਤਾ ਰਿਠਿਤਿਆਂ ਦੇ ਟੁੱਟਣ, ਖੰਡਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਸਹਿਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਸੰਦੇਹਠੀਲ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦੇਹ (ਠੋਕ) ਕਰਕੇ ਵਿਠੋਵਾਸ ਖੰਡਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਠਿਤੇ ਬਿਖਰਦੇ ਹਨ। ਵਨੀਤਾਸ਼ਕਾਵਿ ਜਿਸ ਬਲਵਾਨ ਤਰਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿਸ਼ਸਿਰਜਣਾ ਰਾਹੀਂ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਾਜਿਕ

ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਬਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟੁੱਟੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਵੀ ਅਸਤਿਤਵ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ, ਔਰਤ ਪਛਾਣ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ, ਔਰਤ ਮਰਦ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਠਾਂਠਿਰੀ ਦੀ ਮੂਲ ਸਮੱਗਰੀ ਹਨ।

ਵਨੀਤਾ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਨਰੀਏ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਔਰਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਠਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲਯੁੱ ਨਾਲਯੁੱ ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰੇਸ਼ੱਖਰੇ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਵਿਠੋਗਤ ਪਾਸਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਸਰੋਕਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ:ਸ਼

ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਤਨਹਾਈ

ਦਰਦ ਹਯਾਤੀ ਨਾਯੁੱ ਵਿਆਹੀ

ਨਾ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਗਿੱਧੇ ਪੇਣੇ

ਨਾ ਵਜ਼ਨੀ ਠੰਹਿਨਾਈ

ਰੋਂ:- ਕਿਸੇ ਲਈ ਐਸੀਆਂ ਪਾਵਾਂ

ਰੋਂ:- ਉਡੀਕਾਂ ਐਪਰ ਸੁੰਨੀਆਂ ਰਾਹਵਾਂ (ਹਰੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਦੀ ਕਬਰ, ਪੰਨਾ - 53)

ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਪਤੀਵਰਤਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਦਿੱਗੀ ਮਰਦ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਮਰਦ ਉਸਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੇਫਿਕਰੀ ਵਾਲੀ ਦਿੱਗੀ ਜਿਉਂਦਾ ਆਪਣੀ ਮੈਂ ਜਾਂ ਹਏ ਨੂੰ ਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੀ ਸਗੋਂ ਔਰਤ ਹੋਂਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲਯੁੱਸ਼ਮੋਲਯੁੱ ਕਰਕੇ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਲਫਜ਼ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਤੇ

ਕੰਡੇ ਚੁਭੋਂਦਾ ਹੈ

ਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਤੇ ਛਾਲੇ

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਇਕ ਪੀੜ ਬਣ ਗਈ ਹੈ

ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਬਰ

ਜੇਕਰ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝੇ

ਤੇ ਉਸਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਨਾ ਸਮਝੇ

ਤਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਰੱਦੀ ਦੇ ਇੱਕਠੇ ਕੀਤੇ

ਰਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਢੇਰ

(ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪਗਡੰਡੀ, ਪੰਨਾ - 51)

ਸੋਚ ਦੀ ਇਕ ਲੀਕ

ਮੈਨੂੰ ਆਖਦੀ ਏਸ਼

ਕਿ ਕੁਝ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਨਿਰੂਏ

ਮਨ ਦਾ ਵਹਿਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਮ:-ਬੂਰੀ ਦੀ ਹੱਥਕੜੀ

ਤੇ ਸਿਉਕ ਖਾਧੀ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੱਖਲੇ

ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਏ, ਸਮਾਜ ਏ

ਜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਛਾਪ

(ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪਗਡੰਡੀ, ਪੰਨਾ - 16)

ਵਨੀਤਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜੈਡਰ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਠੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਠੋਗਤ ਪਾਸਾਰ ਵਜੋਂ ਦਿੱਟਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਥੀਮਕ ਪਾਸਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੈ। ਵਨੀਤਾ ਕਾਵਿ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਇਹਨਾਂ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਨਾਰੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕਾਰਜਠੀਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਟਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਧਾਰਥ

ਇਸ ਵਾਰ ਨਿਰਵਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ

ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਯਠੋਧਰਾ ਜਾਵੇਗੀ

ਤੇਰੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗੀਨ ਦੀਵਾਰਾਂ ਚ

ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੈ

ਹਰ ਰੰਗ ਬੇਰੰਗ ਲਗਦਾ

ਉਸਨੂੰ ਕਰਦਾ ਉਪਰਾਮ

ਨਿਰਵਾਣ ਢੁੰਡਣ ਜਾਵੇਗੀ (ਬੋਲ ਅਲਾਪ, ਪੰਨਾ - 57)

ਪਾਲ ਕੋਰ ਔਰਤ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਬੌਧਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜੁੜੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਠੇਗਤ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੀਖਣ ਸੂਝ ਰਾਹੀਂ ਘੋਖਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤੁੱਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਕਾਵਿਸ਼ਾਦਿੰਟੀ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਵਿਠੇਗਤ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦੀ ਪੇਂਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪਾਲ ਕੋਰ ਚਰਚਿਤ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ ਲੇਖਿਕਾ ਵਜੋਂ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਵਿੱਤਰੀ ਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਵਿਕ ਸਾਧਨਾ ਰਾਹੀਂ ਔਰਤ ਹੋਂਦ/ਪਛਾਣ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਦਰੀ ਥੀਮ ਵਜੋਂ ਦਿੰਟਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਲ ਕੋਰ ਕਾਵਿ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਸੰਸਥਾਈ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਟਾਖੰੀ ਸੁਰ ਰਾਹੀਂ ਆਗਾਂਃ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਘਰ, ਨਾਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂਸ਼ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰੰਵੀ ਸਮਾਜ ਆਦਿ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਜਮਾਂ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਧੀਨਗੀ ਹੇਠ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਾਲ ਕੋਰ ਦੀ ਠਾਇਰੀ ਸਵੈ ਦੀ ਕਥਨਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੱਚੀ ਔਰਤ ਜਾਤ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੀ ਨੰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਲ ਕਾਵਿ ਬੌਧਿਕ ਚੇਤਨਾ ਰਾਹੀਂ ਔਰਤਸਮਰਦ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਲ ਕਾਵਿ ਇੱਕਲਤਾ ਭੋਗਦੀ ਕੰਮਕਾਜੀ ਔਰਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਵਿ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਅਗਰਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਵੱਖਸਵੱਖ ਦਿੰਟੀਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਆਨਦਾ ਹੈ। ਕਵਿੱਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਨੂੰ ਕਾਵਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਾਵਿ ਜਿੱਥੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੀੜ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸਮਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਕਾਂਖਿਆਮਈ ਹੈ।

ਕਵਿੱਤਰੀ ਵਿਆਹ ਬਾਝੋ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿੰਦਾ/ਇੱਕਲਤਾ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਕਾਵਿ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਠਿੱਦਤ ਨਾਲ ਪੇਂਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੀ ਮਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਪਾਲ ਕੋਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ 1986 ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਪਲੇਠੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਖਲਾਅਵਾਸੀ ਤੋਂ 2009 ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਪੌਣ ਤੜਾਗੀ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੱਕ ਕੁੱਲ 7 ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਸਬਸਰੂ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਪਾਲ ਕੋਰ ਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂਸ਼ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜੀ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਤਨਾਓ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਦਰਾਂਸ਼ਕੀਮਤਾਂ ਕੇਦਰੀ ਥੀਮ ਵਜੋਂ ਪਾਲ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਲਾਅਵਾਸੀ ਕਾਵਿਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਥੀਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਔਰਤ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦਿੰਟਮਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਿਫਰ ,ਕੰਧ ਚ ਠੁੱਕੀ ਪੋਰਟਰੇਟ , ਸੰਤਾਪ , ਉਲਾਂਭਾਸਦਰਸ਼ਉਲਾਂਭਾ , ਆਖਿਰ ਤਾਂ , ਗੁਨਾਹਗਾਰ , ਬੇਮੁਕਤ ਭਟਕਣ , ਮੇਰਾ ਕਮਰਾ , ਅਣਜੰਮੀਆਂ , ਬੋਹੜ , ਕੋੜਕ , ਮੈਂ ਮਨਠੀ , ਪਾਰਾਸਪਾਰਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਆਦਿ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਇਸ ਵਿੰਦੀ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ:ਸ

ਇਹ ਕੋਈ ਮੰਬੂਰੀ ਹੈਸ

ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਮੈਥੋਂ ਖੋਹਣ ਦੇ ਦੋਂਹੀ

ਮੈਂ ਦਿਨਸਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁੰੀ

ਤੁਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹਾਂ

ਤੇ ਗਤੀ ਘੁੱਪਸਹਨੇਰੇ ਚ

ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋ ਕੇ

ਖੁਦ ਨੂੰ ਢੁੰਡਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ (ਖਲਾਅਵਾਸੀ, ਪੰਨਾ - 7)

ਉਹ ਪੁਰਖਸਤੰਤਰੀ, ਸਿਸਟਮ ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋਇਮ ਦਰਜੇ ਦਾ ਵਾਧੂ ਲਿੰਗ ਸਮਝਣ ਤੀਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਵਿੱਤਰੀ ਸਵੈ ਨੂੰ ਕੇਦਰਿਤ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਔਰਤ ਜਾਤ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਕਾਵਿਕ ਦਿੰਟੀਕੋਣ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਰਖਸਤੰਤਰੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਸੰਤਾਪ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਪਿੱਤਰ ਸੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰਪੂਰ ਦਿਗੀ ਜਿਊਣ ਲਈ ਮੰਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹਮੇੰ ਆਪਣੀ ਹਉ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਵਿੱਤਰੀ ਸਵੈਸ਼ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਮੱਧਕਾਲੀ ਜੀਵਨ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੀਢੀ ਜਕੜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਦਿਗੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਮਰਦ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਅਧੀਨ ਹੀ ਸੁਖਦ ਦਿਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਸਟਮ ਔਰਤ ਦੀ ਠੁੰਡਕਾਰੀ ਅਤੇ ਦਮਿਤ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਹੀਲਾ

ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਲ ਕੌਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਆਪਣਾ ਕਾਵਿਸ਼ਪ੍ਰਵਚਨ ਉਸਾਰਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਔਰਤ ਲਈ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਪਾਲ ਕੌਰ ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਉਂ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ: ਸ਼

ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਸਾਂ ਕਿਤੇ

ਕਿ ਪਾਇਆ ਏ ਜੋ ਮੈਂ

ਲੜੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ

ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਤੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ

(ਇੰਜ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਪੰਨਾ - 21)

ਬੀਜ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋਂਦ ਤੇ ਪਛਾਣ ਵੀ

ਲਹੂ ਦਾ ਨਾ ਨਾਮ, ਨਾ ਹੋਂਦ, ਨਾ ਪਛਾਣ

ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਛੱਤ, ਤੇਰੀ ਦਹਿਲੀਜ਼

ਤੇ ਰੋਟੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਂਦੀ ਰਹੀ

ਤੇ ਤੇਰੀ ਪੱਗ, ਤੇਰੀ ਰੱਖੜੀ, ਤੇਰੀ ਸੰਧੂਰ

ਤੇ ਤੇਰੀ ਮਮਤਾ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦੀ ਬੰਦੀ ਬਣੀ ਰਹੀ

(ਸਵੀਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੰਨਾ - 27)

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ੀਇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋੜ ਅਨੁਭਵ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਕਾਵਿਸ਼ਿਰਜਣਾ ਦੇ ਕੇਦਰੀ ਥੀਮ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਦੇ ੀੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਮਰਦ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦਮਨ ਅਤੇ ੀੋਣ ਦਾ ੀਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਵਿਸ਼ਿਰਜਣਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਔਰਤ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਵਿਸ਼ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਵਿ ਮਰਦ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰਦ ਦੇ ਸਾਥ ਦੀ ਮੰਗ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕਾਵਿ ਦਾ ਮੁੱਖਸ਼ਿਵ ੀ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਉਸਰਿਆ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਔਰਤਸਮਰਦ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ੀਲ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੱਜ ਦੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿਸ਼ਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰ ੀਟਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਮੌਲਿਕਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਚੇਤਨ, ਅਵਚੇਤਨ ਭਾਵ ਉਸਦੀ ੀਇਰੀ ਦੀਆਂ ਝੀਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਝਾਕਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ੀਰੂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਪਰਤਸ਼ਦਰਸ਼ਪਰਤ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ।

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਰੀਸ਼ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੀਦਗੀ ਨਾਲ ਉਲੀਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ ਖੋਲਦੀ ਉਸ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਨਰਾਂਗੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਵਜੋਂ ਨਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਔਰਤ ਵਜੋਂ ਹੀ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਰੰਭੀਰਤਾ ਸਹਿਤ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ:

ਹਾਂ ਸਾਲ ਬੀਤੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਛੁਹ ਕੇ

ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਨ ਹੈ ਕੋਈ ਜਾ ਸੂਰਤ ਹੈ ਉਹ ਪੱਥਰ ਦੀ

(ਚਿਰਾਣਾਂ ਦੀ ਡਾਰ, ਪੰਨਾ - 47)

ਛੁੱਬ ਗਈ ਆਖਰ ਉਹ ਗੰਧਲੇ ਨੀਰ ਦੀ ਇਕ ਝੀਲ ਵਿੱਚ

ਹੰਸਣੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਭਾਲ

(ਚਿਰਾ ੀਣਾਂ ਦੀ ਡਾਰ, ਪੰਨਾ - 39)

ਹਰ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਬਾਲਮੀਕ ਪੈਦਾ

ਇਸ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਕਿ ਕਿਧਰ ਜਾਵੇ

(ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਲਾਟ, ਪੰਨਾ - 25)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵਿੱਤਰੀ ਨੇ ਔਰਤ ਸੰਤਾਪ ਨੂੰ ਬਹੁਸ਼ਪਰਤੀ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਚਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਔਰਤ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਵਿਸ਼ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਨਾਰੀ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਰੀਸ਼ਅੰਤਰ ਮਨ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਅਨੁਭਵ ੀਕਤੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਸਹਿਤ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਕਮੌਰੀਆਂ, ਮਰਦ ਦੀ ਦੰਭੀ ਫਿਤਰਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੈ। ਉਹ ਔਰਤ

ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸਹਿਤ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਾਵਿਕ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚੋਂ ਮਰਦ ਦਾ ਚਿਹਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਗਾਇਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਔਰਤ ਦੀ ਠੰਕਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸਹਿਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਾਵਿ ਅਨੁਭਵ ਨਿੱਜੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕਾਵਿਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਆਧਾਰਭੂਤ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਠੋਲੇਠਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਸਰੰਗੀ ਅਤੇ ਬਹੁਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਉਸਦੀ ਠੰਕਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਰੰਪਰਕ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਕਦਰਾਂਸ਼ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਠਨਸ਼ਚਿੰਨ ਲਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਦੀ ਬਦਲਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਆਭਾਸ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਰੀ ਸੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੁੱਝਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਭਰ ਕੇ ਵਿਦਰੋਹੀ ਨਰੀਆਂ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ:

ਹੋਏ ਤਬਸਰੇ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਤੇ, ਮੇਰੀ ਨਸਲ ਅਕਲ ਔਕਾਤ ਤੇ
 ਰਿਹਾ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਜਬਾਤ ਤੇ ਮੈਂ ਨਿਕਲੀ ਚੀਰ ਸਿਆਨ ਨੂੰ
 ਇਸ ਅਗਨ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਮੇਰਾ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚ ਠੰਮਾਰ ਕਰ
 ਜਿਹੜੇ ਜਾਲਦੇ ਜਿੰਦ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਨੂਰਵੰਡ ਦੇ ਜਹਾਨ ਨੂੰ

(ਚਿਰਾਫ਼ਾਂ ਦੀ ਡਾਰ, ਪੰਨਾ - 59)

ਵਨੀਤਾ, ਪਾਲ ਕੋਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਵਿਠੋਗਤ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਠੰਨਦੇਹੀ ਕਰ ਔਰਤ ਹੋਂਦ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

- 1 ਸੀਮੋਨ ਦਾ ਬੋਅਵਾਰ ਦੀ ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਰੈਚ ਕਿਤਾਬ 'ਦ ਸੈਕੰਡ ਸੈਕਸ' ., ਸੰਪਾ ਅਨੁ ਜਸਵੀਰ ਕੋਰ, ਪੰਨਾ ਸ 15
- 2 ਉਹੀ, ਪੰਨਾ - 29
- 3 ਉਹੀ, ਪੰਨਾ - 38

